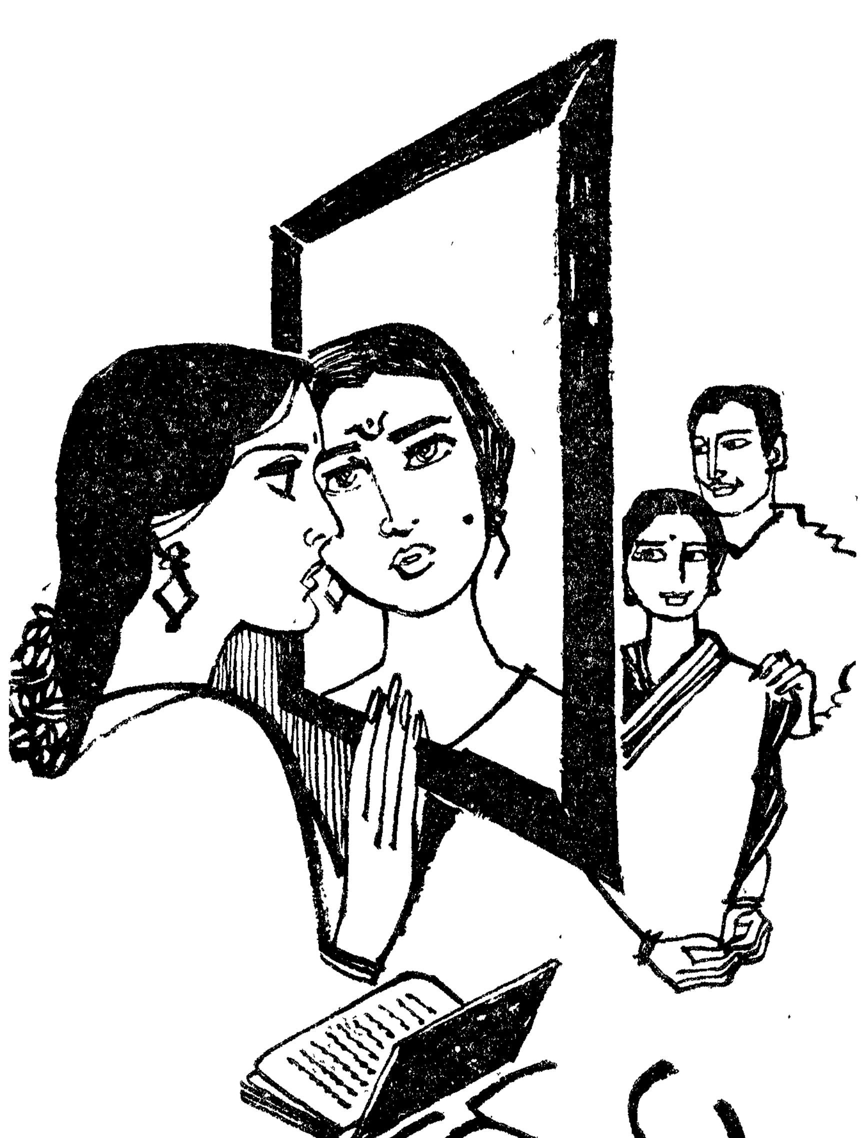

వయస్సు

ఆదివిష్ణు

బొమ్మ: శ్రీ బాపు

ఒకసాయంత్రం, కాఫీలు తాగుతూన్న వేళ శారద ఇందిరను అడిగింది—

'వదినా, నావయస్సెంత?'

'అదేం ప్రశ్న? ఇప్పుడు నీ వయస్సు ప్రసక్తి ఎందుకుట?'

'పద్దెనిమిది నిండేయి కదూ?'

'అవును! అయితే?—'

'బలేదాని వొదినా! ఏం తెలీనట్టు అడుగుతావే? పద్దెనిమిది దాటిందంటే అర్థం— పెళ్ళికి తైమైందని గదూ?'

ఇందిర శారదమొహాన్ని ఎగాదిగాచూచి అడిగింది—

'ఇంతకీ ఇప్పుడేమిటంటావ్?'

'ఈమాటగూడా నానోటితోనే చెప్పుకోవాలా వదినా?...నాఈడు పిల్లలకి చాలా మందికి పెళ్ళిళ్ళైపోయాయి. భవాని నా ఈడుదేగా? రేపోమాపో తల్లి కాబోతున్నట్టు ఉత్తరం రాసింది...నేనుగూడా ఒక యింటిదాన్నవ్వాలని వుంది. అన్నయ్యతో చెప్పి వరాన్వేషణ చేయమందూ...'

ఇందిర మొహం కందగడ్డలాగా తయారవ్వగా, గట్టిగా అరిచింది—

'శారదా!'

'అదేమిటొదినా, అంత కోపం? నేనేమైనా పొరపాటు మాటాడేనా? నాకు పెళ్ళి చెయ్యి వదినా అని అడగడం గూడా తప్పేనా?... నాపెళ్ళిమాట నీతోగాకుండా యింకెవర్తో చెప్పుకుంటాను? తల్లీతండ్రీ లేని దాన్ని...నీతో చెప్పక ఇంకెవర్తో చెప్పుకోను?'

'చాలావిడ్డూరంగా మాటాడుతున్నావ్. ఇది నీకు తోచినమాటా, లేక ఎవర్తైనా...'

'ఇంకా నయం అడుగుతున్నది నువ్వా కావా అన్నావు కాదు.'

ఆమాటకి ఇందిర మరింత నొచ్చుకుంటూ అన్నది...

'పెద్దా చిన్నా గమనించకుండా మాటాడుతున్నావ్, నీకేమైనా మతిపోతోందా శారదా? ఏమిటీ విపరీతం? పెద్దవాళ్ళు చిన్నపిల్లల్ని 'పెళ్ళిచేసుకుంటావా' అని అడగడం కద్దుగానీ— చిన్నపిల్లలే పెద్దవాళ్ళని పట్టుకుని 'పెళ్ళి చెయ్యండని' అడగడం నేనెక్కడా వినలేదు. ఇదుగో నువ్వడగడమే వింటున్నాను. పైగా నువ్వు ఆడపిల్లవి. ఇంతచొరవ మంచిది కాదమ్మాయ్!'

'ఆడపిల్లనైనంత మాత్రాన పెళ్ళి చెయ్యండని అడగటానికి తగనా? ఇదెక్కడి రూలొదినా?'

'అవతల నీ చదువూ ఒక దారికి రాలేదు. అదేమైనా ఆలోచించే మాటాడుతున్నావా?'

'చదువా? ఇంక చదవలేనొదినా! చదువు మీద బద్ధకంగా వుంది. ఏం తోచడం లేదన్నయ్యా చదువుతానంటే—అన్నయ్యా మంచివాడు గనక—చదివిస్తున్నాడు. ఇంక చదువు చాలన్నయ్యా పెళ్ళి చెయ్యమని అడుగుతే పెళ్ళి చెయ్యడా? అన్నయ్య నా మాటకెప్పుడైనా ఎదురు చెప్పేడా?'

'ఏమో తల్లీ! ఈ వికారం నీకెందుకు

కలిగిందో నేనూహించలేకుండా వున్నాను. తిన్నగా వెళ్ళి మీ అన్నయ్యనే అడుగు— పెళ్ళి చెయ్యమని.'

'తప్పదంటే అల్లాగే అడుగుతాను. అయినా అన్నయ్యతో నువ్వొకమాటు చెప్పి చూడు.'

ఇందిర చాలాసేపు మవునంగా వుండి పోయింది. చదువూ, సంస్కారాల్లోనూ— బుద్ధి నడవడికల్లోనూ రత్నంలాటి శారద పెళ్ళి మాటకి — అంత తొందరెందుకు పడుతుందాని అంతసేపూ ఆలోచించింది.

ఎంత ఆలోచించినా సరైన సమాధానం దొరక్క పోవడంతో వెళ్ళబోతూన్న శారదని కూచో బెట్టి అడిగింది ఇందిర—

'నువ్వు అడిగింది సబబా కాదా అనేది వొదిలిపెట్టు. నేనోమాట అడుగుతాను. నిజం చెబుతావా శారదా?'

'అడుగొదినా!'

'నిన్న మొన్నటి వరకూ నీ చదువే వొంటో తప్ప మిగతా విషయాలు పట్టించుకోని దానివి ఇవాళ యింత అకస్మాత్తుగా మారి పెళ్ళి కావాలంటున్నావ్, దీనికే మైనా కారణముందా?...ఫర్వాలేదు. ఏం జరిగిందో వివరంగా చెప్పు నేను అర్థం చేసుకుంటాను.'

శారద గలగలా నవ్వేసి అన్నది—

'వొకిష్టమైనది నీకిష్టం కాకపోవచ్చు. అభిప్రాయభేదాలు ఎప్పుడూ వుంటాయి... వాటి గురించి ఎక్కువగా ఆలోచించి నీ మనసు పాడుచేసుకో వద్దు. నాకేం పిచ్చెక్క లేదు వదినా. నేను మామూలు పరిస్థితుల్లోనే అడుగుతున్నాను — పెళ్ళి చెయ్యండని. అంతే.'

* * *

ఇందిర చెప్పినదంతా విని శేషగిరి నిర్ఘాంత పోయాడు! ఇందిరతో ఏమీ చెప్పకుండానే చాలా మామూలుగా ఆఫీసు కెళ్ళి పోయేడు. సాయంత్రం వొచ్చి రావడం తోటే చెల్లెల్ని పిలిచి అడిగేడు.

'పెళ్ళి కావాలన్నావుట?'

'అవునన్నయ్యా!'

ఆ మాట వినడంతోటే శేషగిరి మొహం వెలవెలా బోయింది.

'అంటే—చదువు మానేస్తావా?'

'అవునన్నయ్య!'

'ఇంక చదవాలని లేదా?'

'అవునన్నయ్య!'

'ఏమిటీ వెటకారం? సరైన సమాధానం చెప్పాలని తోచదా? ప్రతిదానికీ అవునన్నయ్య అవునన్నయ్య ఏవిటీ తిక్కపాట?... కాలేజీలో నిన్నెవడైనా అంటే నాతో చెప్పు. ఆవిషయం నేను చూచుకుంటాను. అంతేగాని చదువు మానుకోడమేవిటి?'

'కాలేజీలో నన్నెవడూ ఏవీ అనలేదు ఏమైనా అంటే నేనూరుకునేదాన్ని కాదు'

'పోనీ, ఎవరైనా నిన్ను ప్రేమించేనావటాని—ఫర్లేదు— ఈ ప్రేమలు నాకేం కొత్తగావు. అలాంటిదేమైనా జరిగిందా?'

శారదకి రోషం పుట్టుకొచ్చింది. చాలా ఖచ్చితంగా అన్నది—

'నాగురించి నాకు బాగా తెలుసు. నువ్వు తలంచుకునే అల్లరి పనులు నేను కల్లో గూడా చేయను. అయినా, నేనడిగిందొకటి నువ్వు అడిగేదొకటి. నాకు పెళ్ళి చెయ్యాలనిపిస్తే చెయ్యి...లేదూ...నన్నేం మాటాడించకు.'

ఆ తర్వాత లక్కడో నిమిషమైనా నించోకుండా తనగదిలోకి వొచ్చేసింది శారద.

శేషగిరి శిలాప్రతిమలా అలా గుడ్లప్పగించి చూస్తుండగా ఇందిర కల్పుగజేసుకుని అన్నది.

'వెర్రిబాగులపిల్ల తనకెంత తోస్తే అంత. ఇంక ఆ అమ్మాయినేమీ అడక్కండి.'

శేషగిరి బాధపడిపోతూ అన్నాడు.

'మాయింటా వంటా లేదీవరస. అంతెందుకు, నాకై నేనే అడగలేకపోయేను నాకు పెళ్ళి చెయ్యండని. శారద ఎదో దాస్తుంది ఇందిరా! ఏవిటో ఇదంతా విపరీతంగా వుంది నాకు.'

'ఇంకానయం ఈమాటనాతో అంటే అన్నారుకానీ, బయటెక్కడా అనకండి. మనకళ్ళని మనమే పొడుచుకున్నంత పనవుతుంది.'

'అయితే ... ఇప్పుడు నన్నేం చేయమంటావ్?'

'ఏం చేస్తారు? చక్కటి సంబంధం వెతకండి.'

'అంతేనంటావా? మరి దాని చదువు...'

'ఇంకా చదువని కూచుంటే ప్రయోజనమేవిటి చెప్పండి. ఒకపక్క, ఆడపిల్ల నోరువిప్పి అంతమాటడిగినందుకే మనం బాధపడాలి.' అన్నది ఇందిర తల విదిల్చుకుంటూ.

శేషగిరికిదంతా ఘోరమైన పరాభవంగా తోచింది. ప్రాణపదంగా పెంచుకుంటూన్న చెల్లెలవడం మూలంగా శారదని క్షమించగలిగేడుగానీ—ఇంత విపరీతం విన్న మరో పరాయిమనిషి శారదలాటి ఆడపిల్లల్ని క్షమించలేడు, క్షమించకూడదు.

ఆ తర్వాత అతను చెల్లెలు కొరకు వరాన్వేషణ ప్రారంభించేడు.

చేస్తున్నది బేంక్‌లో ఉద్యోగం. చీటికి మాటికి సెలవులు పుచ్చుకోడం చిరాగ్గానే వుంటుంది మరి. అయితే — అనుకున్న క్షణమే, శారదకి అన్ని విధాలా తగిన వరుడు దొరకడం అనుకున్నంత సుళువా?

శేషగిరి చెల్లెలి కోసం వరాన్వేషణ చేస్తున్నాడని విన్న అతని పరిచయస్థులు ఆశ్చర్యపోయేరు.

'అదేటయ్యా! చదువుకుంటూన్న పిల్లకి పెళ్ళేవిటి?' చదువు పూర్తయిన తర్వాతనే పెళ్ళని నువ్వే అంటివిగా. మరిప్పుడేం పెళ్ళి?'

ఎవరడిగినా ఈ రెండు ముక్కలే! ఆ అడగడంలో గల 'ధ్వని'ని తలుచుకుంటే మాత్రం గుండె పగిలిపోయేంత పని. 'అవునవును. తల్లీ తండ్రీ లేని పిల్లకదూ, నీ దయాదాక్షిణ్యాల మీద ఆధారపడి బతికే నిర్భాగ్యురాలు కదూ. అందుచేత నీ యిష్టమొచ్చిన నిర్ణయాలకి ఆ పిల్ల కట్టుబడి వుండాలి. తప్పదు.' అనే భావం ఆ మాటల్లో వినిపించినప్పుడు శేషగిరి నొచ్చుకునేవాడు. వాళ్ళకే విధంగా సమాధానం చెప్పాలో తెలీక నవ్వేసి వూరుకునేవాడు.

ఈ అవమానమేదో తనొక్కడే భరించాలనే నిర్ణయం చేసుకున్నాడు. అంతేగాని —చెల్లెలే స్వయంగా అడిగిన మీదట ఈ పెళ్ళి ప్రయత్నాలు చేస్తున్నానని చెబితే, చెల్లెలి మీద రకరకాల ఊహాగానాలు చెలరేగడం ఎంత సుళువో అతనికి బాగా తెలుసు.

నెలరోజుల తర్వాత గాని ఒక చక్కటి సంబంధం దొరికింది కాదు. వరుడు తను చేస్తున్న బేంక్‌లోనే ఉద్యోగి — అరవైమైళ్ళ దూరంలో వున్నాడు. ఇరువక్షాల మధ్యా కట్న కానుకలన్నింటికీ ఒక ఒప్పందం కుదిరిన మీదట, పెళ్ళాపి

చూసే నిమిత్తం వాళ్ళు వొస్తున్నట్టు ఉత్తరం రాసేరు.

వాళ్ళొచ్చే రోజుకి ఒక రోజు ముందు నుంచే యింట్లో హడావిడి ఎక్కువయ్యింది. శేషగిరి ముందేవీటో అనుకున్నాడుగానీ, చెల్లెలి పెళ్ళి చేయబోతూన్న పెద్దమనిషిననే అర్హతకి అతనిప్పుడు మురిసిపోతున్నాడు. పైగా — విన్నడూ లేనంత పెద్దరికం రావడం మూలంగానేమో, అతను ప్రతి చిన్న విషయాన్నీ తూచి తూచి మాటాడటం అలవాటు చేసుకుంటున్నాడు.

పెళ్ళి వాళ్ళొచ్చే రోజు అతని కాలొక చోట నిలిచింది కాదు.

ఆ సాయంత్రం మరో గంటకి పెళ్ళివాళ్ళొస్తారనగా — శారదకి ముస్తాబు చెయ్యడం ప్రారంభించింది ఇందిర. ముస్తాబంతా పూర్తయిన తర్వాత, కాసేపు శారదని చూచి, గబుక్కున ముద్దు పెట్టుకుని అన్నదామె...

'బంగారు బొమ్మవి శారదా! నేనే మగవాడినైతే నిన్ను కళ్ళు మూసుకుని పెళ్ళి చేసుకునేదాన్ని.'

శారద కళ్ళల్లో నీళ్ళు తిరగడం గమనించి అన్నది—

'అయ్యో!, అదేవిటి? ఏడుస్తున్నావెందుకు?'

వధువు

'నువ్వెంత మంచిదాని వొదినా?'

'ఎందుకుట? కళ్ళు మూసుకు పెళ్ళి చేసుకుంటానన్నందుకా?'

—వరుడితోపాటు అతని అక్కయ్యా, బావా వొచ్చేరు. వాళ్ళంతా హాల్లో కూచున్నమీదట శారదని అక్కడికి తీసుకెళ్ళింది ఇందిర.

శారద వాళ్ళందరిముందూ పొందిగ్గా కూచుంది. వరుడికంటే ముందు అతని అక్కయ్య శారదని చూచింది. తను తృప్తిగా చూడటం ముగిసేంతర్వాత తమ్ముడ్ని హెచ్చరించి అన్నది—

'సరిగ్గా చూచుకో పెళ్ళిచేసుకునేవాడివి నువ్వు. ఆతర్వాత మమ్మల్ని లాభంలేదు. చూడు.'

అతను తనని చూస్తున్నాడని అనుకోగానే శారదగుండె గుబగుబ లాడటం ప్రారంభమైయ్యింది. అతను తనవేపు పరీక్షగా, చాలా శ్రద్ధంగా, కొంచెం తీవ్రంగా చూస్తున్నాడు. ఇంతమందిలో చూస్తున్నాననే విషయం సైతం మరిచి శారదని ఏవిటోవిటో తీక్షణంగా చూస్తున్నాడతను.

ఒక చిన్న గదిలో నలుగురైదుగురు పెద్దలమధ్య శారదని అతను కొరికి పారేస్తున్నట్టు చూస్తుండగా, శారద మనస్సు విపుక్కుమన్నది.

చూపులు— ఎట్టకేలకు— ముగిసేయి. శేషగిరి వాళ్ళందరితోపాటు బయటికి నడిచేడు.

నాలుగు రోజులక్కాబోలు వెళ్ళిన వాళ్ళ దగ్గర్నుంచి ఉత్తరం వొచ్చింది. సారాంశం— 'మీపిల్ల మాకు నచ్చలేదు'—ఆవటాని.

ఉత్తరం చదివిన శేషగిరి వుడుక్కున్నాడు. చాలా తమాషాగా, సుళువుగా, అతి మామూలుగా అతననేసేడు -

'ఈ సంబంధం కాపోతే, మరోటి—దీని తల తన్నేది వెతికి పట్టుకొస్తాను. ఏం? నా చెల్లికేం తక్కువైందని వెధవ వంకలూ వీళ్ళూను.'

శేషగిరి విజృంభణ చూస్తుంటే— రెండోసారి— యింతకంటె పెద్ద ఎత్తున అవమానం పొందే యోగం తప్పదేమోనని శారద భయపడింది.

ఇందిర గదిలోకి రావడం చూచి, కళ్ళొత్తుకుని, ఆమెను ఒకే ఒకమాట అడిగింది శారద.

'నువ్వు అబద్ధమాడేవు కదొదినా!'

ఇందిర వెంటనే జవాబు చెప్పలేక గొంతు తడుపుకుంటూ అన్నది—

'ఈ సంబంధం కాపోతే...'

'నేను ఎన్ని సంబంధాలకైనా సిద్ధమే వదినా! నాకా బెంగలేదు. కానీ, నేను బంగారు బొమ్మనని నువ్వు అబద్ధమాడేవు. మాట చెప్పుకోవేం?'

ఇందిరకోపం వొచ్చింది.

'అది ఎందుకు అబద్ధమవుతుంది? ఆమాటని మళ్ళా మళ్ళా అంటాను లక్షసార్లంటాను. నువ్వు బంగారు బొమ్మవే!'

'అయితే...అతను, సభ్యత పాటించక అంతసేపూ నన్ను కొరికేసినట్టు చూచి వెళ్ళేడే...అతనికి నేనెందుకు నచ్చలేదుట?'

'అది అతని ఖర్మ!'

'కాదొదినా, నా దౌర్భాగ్యమను సరిపోతుంది. అవునొదినా, నీ పెళ్ళికి ముందు నిన్నెంత మంది చూచి వెళ్ళారొదినా?'

'మీ అన్నయ్య ఒక్కడే.'

'అదృష్టం నీది. పగిసంది నిన్ను చూచి వదిరకాల వంకలతో పది తడవలు నిన్ను అవమానించలేదు. వాళ్ళకేం, చూచి నంతసేపూ అనాగరికంగా చూచి వెళ్ళి పోయింతర్వాత నచ్చలేదని సర్టిఫికెట్

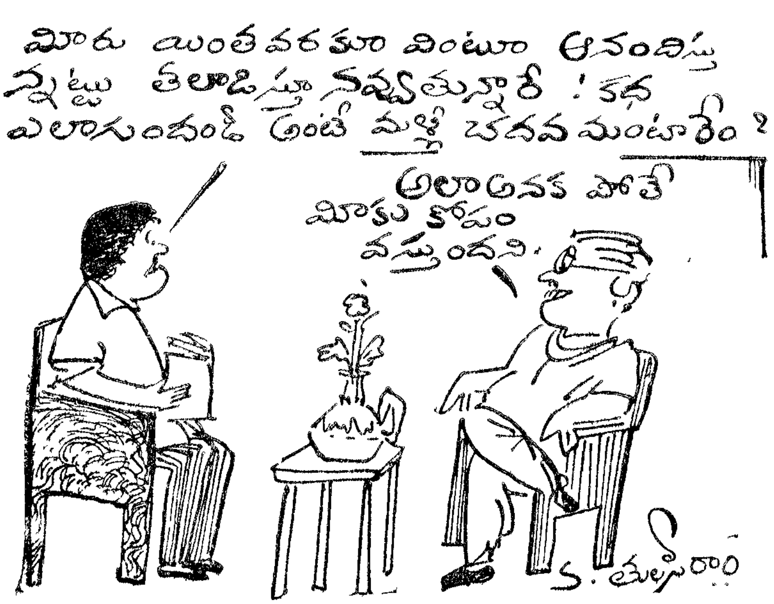

ఒకటి మొహాన్న కొడతాగు. అసలు నచ్చక పోవడమంటే ఏమిటి? మువ్వేమో నన్ను బంగారు బొమ్మని అంటున్నావ్ — అత నేమో నేను నచ్చలేదని రాసేడు చెప్పొదినా, అతని కళ్లతో చూచి నేనెందుకు నచ్చి వుండనో చెప్పు.'

'మనసు కుదుట పరుచుకో శారదా! ఇవన్నీ చాలా మామూలు విషయాలు...'

'మామూలు విషయాలా? ఒక పరాయి మగాడి ఎదట, అతన్నే దేవుడిగా ఎంచుకుని; అరగంటసేపు అతని కళ్లెదుట కూచుని, అతనేటు ఎదీ నూచినా నోరు కట్టుకునే దౌర్భాగ్యానికి గురైన ఆడపిల్ల గ్గాడా యిది మామూలు విషయమేనా వదినా? నువ్వింకా నిజం చెప్పడం లేదు.'

ఇందిర మగం మాట్లాడలేక అక్కడ్నుంచి కదిలి వెళ్ళేసింది.

*   *   *

ఆనతోపాటు చదువుతున్న భవాని పురిటికి పుట్టింటికి వచ్చిందని తెలిసి, ఆమెను చూచేందుకు వెళ్లింది శారద. ఆ మాటా ఈ మాటా అయ్యింతర్వాత, శారద పెళ్లి ప్రయత్నాల గురించి భవాని అడిగినప్పుడు శారద మొహం వంచుకుని నేలమీద చేత్తో పిచ్చి గీతలు గీస్తూ అన్నది

'మొన్నీ మధ్యనే ఒక సంబంధ మొచ్చింది. నేను నచ్చలేదని చెప్పి వెళ్లిపోయేరు. ఎల్లుండి కాబోలు — అవు నెల్లుండే — కాకినాడ నుంచి మెడిసిన్ చదువుతున్నతనెవరో చూచేందు కొస్తున్నారు. మొదటతను బేంక్ ఉద్యోగి. అన్నయ్య కోపం నీకు తెలిందేనుంది. ఆ బేంకతను కాదన్నాడనే వాళ్ల మంట కొద్దీ యిప్పుడు డాక్టర్ని పట్టు కొస్తున్నాడు'

'బాగుంది'

'ఏం బాగోడమో, ఈ రాబోయే మహాశయుడూ నేను ఆనాకారినని అనేస్తే నా గతేంగాను?'

'ఓస్! అంతమాత్రానికే గతేమిటో కావాలా? ఆ మాటకొస్తే నాలుగో మనిషి నన్ను పెళ్లాడింది — తెలుసా? ముందు ముగ్గురి బడుద్దాయిలకీ కనిపించని కొన్ని అందాలు మావారికి కనిపించినప్పుడు నేనెంత మురిసి పోయేనని! ఆ ముగ్గుర్నీ అప్పుడే వాడమ్మలుగా లెక్కలో రాసేను. అంతే గాని నీలా బెంగపడి చావలేదు'

'అవునే భవానీ! మీవారికి నీలో నచ్చిన దేవిటి?'

అప్పుడు భవానీ గబగబా నవ్వేసి అన్నది —

'భార్యాభర్తలమధ్య నచ్చేవేమిటో పెళ్లి కాని దానివి నీకు చెప్పకూడదే పిల్లా! అడిగేవుగనక, ముచ్చికి నీకు చెప్పతగ్గది ఒకటి చెబుతాను. మా వారికి నాకళ్లంటే ఎంతో యిష్టంట.'

'ఏమిటో పెళ్లిచూపుల్లో యింత లిరకాసుటుందని నాకు తెలీదు. తలుచుకుంటూంటే అసహ్యంగా వుంటుంది.'

'అసహ్యం కాదని ఎవరన్నారు? నన్నడిగితే ఈ పెళ్లి చూపులు పెద్ద బూతు అని అంటాను. అయితేనేం, అంత

వధువు

'కొత్తగానే ఆగిపోతున్నాయా? ఆ బొమ్మతో ఉండమ్మేని [illegible] పెళ్ళి మాపు [illegible]న్నారు. [illegible] ఏదు [illegible], నేనింకోటి చెబుతాను విను. ఆడపిల్లల్ని చూచేందుకొచ్చిన [illegible] — అందరూ కాదులే — ముఖ్యంగా [illegible] వెళ్ళడం...ఎక్కువ కనబడ్డాయి. ఏమిటో అలా [illegible] యినట్లు అణుకువగా [illegible] పెళ్ళయాకికి [illegible] నేను నెక్కువతో [illegible]. ఇంత [illegible] వచ్చిందని మొహమ్మాడనేసి పెళ్ళి [illegible] ఆ అవకాశాన్ని నీలాటి ఆడపిల్లకు [illegible]. నా విషయం [illegible] - నేను [illegible] - [illegible], [illegible] నాకు వచ్చిన ప్రశ్న దొరికేది. ఎందో ఏదో అన్నాడని దిగులుతో మంచమెక్కితే ప్రయోజనం లేదే శారదా, [illegible]. [illegible] ... [illegible], [illegible] నువ్వు [illegible].'

'[illegible] చెప్పగలవ్?'

'నువ్వు [illegible] ఉండదా [illegible]... [illegible] 'అవాకు' ఒక [illegible] ముందరిది. [illegible] వెంగేసి [illegible]. ఆ ఘాటవు— [illegible] నువ్వు [illegible]. [illegible] మంచి ఎక్కువ [illegible] ఉంటావ్. [illegible] ఉన్నే!'

భవాని చెప్పిందంత [illegible] అమాషకి చెప్పిందికాదని, [illegible] సాధ్యంగా చెబుతుందని శారద [illegible]. భవాని [illegible] ఉండిపోయిన [illegible] ఉడింది.

* * *

[illegible] ముందు [illegible].

శారదని [illegible] అలంకరించి, కొన్ని [illegible] చేసి పంపింది. శారద [illegible] వరప్రసాదరావు!

'మంచిపేరు' అనుకుంది శారద.

అతనెంతో [illegible], [illegible] మౌనంగా [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]నాడు. అతని ప్రక్కనే ఉతని మేనత్త కూచుని వుంది.

'దేవుడా, ఈ వరప్రసాదాన్ని నాకు అనుగ్రహించు' శారద రెండో తడవ అనుకున్నది.

కాసేపటికి వరప్రసాదం లేచి నిలుచుని అన్నాడు.

'సెలవు మరి వెళ్తొస్తాము. పెళ్ళిగానీ ఏ విషయమూ రాస్తాము.' అతని మేనత్త ఒక్కమాటగూడా అనలేదు.

వాళ్ళా వెళ్ళిపోయేరు—లయితేవాళ్ళతో పాటు అన్నయ్య బయటకి వెళ్ళలేదు. మర్రిలోకాళ్ళు పెట్టుకుని ఏదో ఆలోచిస్తూ కూచున్నాడు.

శారద గదిలోకి వొస్తుండగా భవాని అన్నది—

'కంగ్రాట్స్... అతనికి నువ్వు నచ్చేవ్.'

శారద జవాబివ్వ అమాయకంగా [illegible].

'నిన్నిజమే చెబుతున్నాను. ఈ పెళ్ళి జరిగి తీరుతుంది.'

* * *

మూడురోజులు గడిచినా ఉత్తరం రాక పోయేసరికి శారద తల్లడిల్లిపోయింది. అను [illegible] ఇందిరను అంటిపెట్టుకుని కూచో [illegible] ప్రారంభించింది. తనుగూడా ఆ ఉత్తరం కోసం వెయ్యికళ్లతో ఎదురుచూస్తున్నట్లు ఇందిర శారదతో చెప్పలేకపోయింది.

ఆ సాయింత్రం హాళ్ళ కాలిపోయేంత జ్వరంతో శారద మంచమెక్కినప్పుడు ఇందిర తల్లడిల్లిపోయింది.

రాత్రికి ఆ జ్వరం యింకా ఉధృతమైంది.

శేషగిరికి మనసంతా పిరాగ్గావున్నది. ఒసిగావున్నది. కోపంగావున్నది. చెల్లెల్ని మంచమ్మీద చూస్తున్నప్పుడు జాలిగానూ వున్నది.

అతను ఇందిరతో అన్నాడు —

'దీనికెందుకీ పట్టుదలనెప్పు. అయ్యో పెళ్ళికోసెళ్ళాగో అవుతుంది. దానికోసం మనసు పాడుగొట్టుకుంటే అసహ్యం ఎవరికి? నీకూ నాకూకాదు. లక్షరాలా దానికి! ఇందిరా, చెట్టంతటివాడిని నేనుండుకున్నా నిక్కడ? ఒక్కగా నొక్క చెల్లెలి పెళ్ళి చెయ్యలేక పోతానా?...మధికెందుకు బెంగ? వాన్ పెన్స్—నన్ను నీళ్ళు తాగనివ్వడంలేదు. [illegible].'

'నువ్వు దీనన్ని [illegible] డాక్టరు రాసిచ్చిన మందులు పట్టుకురండిముందు.' అన్నాడు [illegible].

ఆమాట వినీవినడంతోటే, శేషగిరి మందులకోసం పరుగెత్తుతున్నప్పుడు శారద మనసులో బాధపడింది.

* * *

రెండు [illegible] ప్రశాంతంగా [illegible]. [illegible] శారద పెళ్ళిమాట [illegible]. శారదని ఆ [illegible] విచిత్రంగా [illegible] పోయేరు.

—ఇన్ని [illegible] శారదకి [illegible] కలిగింది!

నిజానికి— [illegible] ఆడపిల్ల, [illegible] — పెళ్ళిమాటెత్తలేదు! [illegible] విననేకూడదు.

పెళ్ళిమీద [illegible]— లేక — [illegible] కలిగిన 'ఆసక్తి' [illegible] 'సాయింత్రం' [illegible]. 'కలలు, [illegible] అన్నా' [illegible] చెప్పుకునేందుకు [illegible] లేదు.

ఇది నిజంగా చిత్రమైన శిక్ష!

'నేను భవానిలాటి ఆడపిల్లనైనా బాగుండేదాన్ను. జీవితంలో ఎదురయ్యే ప్రతి చపలబారు సంఘటనని నవ్వుతూ ఎగిరి పారేసేదాన్ని. నాకు దేవుడెందుకిలాటి మనసిచ్చేడు... ఎవరో ఎవరిగురించో త్యాగాలు చేస్తున్నామని చెప్పుకుంటే, ఇది పట్టించుకుని మనసు పాడుగొట్టుకోడానికి నాకేం పని? నేనెందుకిలా తయారయ్యేను?'

శారదకి చాలా విషయాలు గుర్తొస్తున్నాయి...శేషగిరి [illegible] చూడటానే [illegible] పోయిందని యిప్పుడనుకున్నది... ఆ పేజీలో రాసిన ఆ కొన్ని మాటలూ మనసు నింకా తినేస్తున్నాయి...

— రెండు నెలల క్రితం ఒకనాటిరాత్రి ఒంటిగంటవేళ శేషగిరి ఇందిరకేదో పాఠం చెబుతున్నట్లు పసిగట్టింది శారద. మామూలు పరిస్థితుల్లోనైతే తనకేమీ

'విప్పేసెట్టు—కళ్ళు మూసుకుని పడుక్కునేదే గాని—ఆ పేజీలో తన ప్రసక్తి వినడంతో, విషయమేమిటో తెలుసుకోవాలని ఉత్సుకత కలిగింది.

మంచంనుండి లేచి శేషగిరి గదిని వెదుకుని తలుపుపక్కగా నించుని విన్నది—

'మనమిలా కొన్నాళ్ళు గడపక తప్పదే ఇందిరా! శారద చిన్నపిల్లకాదు. శారద గుర్తు కొస్తున్నప్పుడు, నేనీగదిలో సుఖపడ లేను...అర్థం చేసుకో...'

ఇందిరకామాటలు అర్థమైనాయో లేదో గాని శారద అర్థం చేసుకోడానికి నాలుగు రోజులు ప్రయత్నించింది. ఆ ప్రయత్నం లోనే—చేస్తున్నది తప్పని తెలిసినా—శేషగిరి డైరీని చదవక తప్పలేదు.

ఆ పేజీలో శేషగిరి చాలా స్పష్టంగా రాసేడు—

'శారదని యింకా చిన్నపిల్లగానే ఎంచు కుంటోంది ఇందిర; శారద బి. ఎ. చదువు కుంటూన్న ఆడపిల్ల. ఇంకా దాన్ని చిన్న పిల్లనుకోమంటే నేనెల్లా ఒప్పుకుంటాను? ఎన్నెన్నోవిని, ఏవిటేవిటో వూహించుకోగల వయస్సు శారదది. ఈ వయస్సుకి పగ్గాలన పరం అంటాను. ఈ ఇంట్లోవున్నది మేము ముగ్గురం. సరిగ్గా, పక్కగదిలో పెళ్ళికాని చెల్లెల్నివుంచి— నాగదిలో నేనూ ఇందిరా ముచ్చట్లు చెప్పుకోడం అన్యాయం! వాసుఖంపూట దేవుడెరుగు, వయసొచ్చిన చెల్లెలి మనసు ముఖ్యం—ఇంత చెప్పేంతర్వాత ఇందిర నన్ను అర్థంచేసుకుంది. ఎందుకనో తెలీదుగాని, ఈ ఆడవాళ్ళకి చప్పున అర్థం చేసుకునే తెలివితేటలు దేవుడిచ్చేడుగాదు!'

—శారద యింకెక్కువగా ఆలోచించ లేకపోయింది. బార్లీజావ కాచోలు, కాచి తీసుకొచ్చింది ఇందిర.

'ఇదితాగు కొంచెం ఓపిక వొస్తుంది.' అన్నదామె.

శారద బార్లీ తాగుతూండగా శేషగిరి బజారునుంచి మందులు తీసుకొచ్చేడు. ఏమందు ఎప్పుడెలా తీసుకోవాలో ఓపిగ్గా చెబుతున్నాడతను.

తనపైగల వాళ్ళిద్దరి అనురాగానికి శారద పరవశించిపోయింది. కనుకొలకుల్లో నీళ్ళు నిలిచే పరిస్థితిని గమనించి తల పక్కకి తిప్పుకున్నది. ●

10—1—69

ఆనంద కుమారస్వామి

భారతీయ కళానైపుణ్యాన్ని ప్రాశ్చాత్య దేశస్తులకు అర్థం అయ్యేటట్లు చేసి మన ప్రాచీన కళకు ఒక గొప్పస్థానం ఇప్పించిన వారిలో డాక్టర్ కుమారస్వామి ఒకరు. ఆకాలంలో మన ప్రాచీన కళ యొక్క విలువను గుర్తించక హేళన చేసిన రస్కిన్ మున్నగు వారిని ఎదుర్కొని భార తీయ కళా లక్ష్యాలను విప్పిచెప్పి తేట తెల్లం చేసినవాడు ఆనంద కుమారస్వామి.

కుమారస్వామి 1877, ఆగస్టు 22 తేదీ సింహళ దేశంలో పుట్టాడు. ఇతని తండ్రి ముత్తు కుమారస్వామి. ముత్తు కుమారస్వామి ఎలిజబెత్ క్లే బీబీ అనే ఆంగ్లేయ వనితను పెండ్లాడాడు. వీరికి పుట్టినవాడే ఆనందకుమారస్వామి.

ఆనంద కుమారస్వామి లండన్ విశ్వ విద్యాలయంలో చదివాడు. లండన్ విశ్వ విద్యాలయంనుండి డి ఎస్‌సి. డిగ్రీ పుచ్చు కున్నాడు. 1904 లో 'తోరనైట్' అనే ఖనిజాన్ని (Mineral) కనిపెట్టాడు. కొంతకాలం సింహళదేశపు మినరాలజికల్ సర్వేలో డైరక్టరుగా పనిచేశాడు. ఇలా ఉండగా అతనికి సింహళదేశపు కళాచారంలో ఉత్సాహం ఏర్పడింది. సింహళదేశపు కళలు, చేతిపనులు మొదలైనవాటిని గురించి పరిశీలన చేశాడు. తత్ఫలితంగా 'మిడీయవల్ సింహలీస్ ఆర్ట్' అనే

ఆనంద కుమారస్వామి

పుస్తకం రాశాడు. ఆదేసమయంలో 'భార తీయ కళల లక్ష్యం' (The Aims of Indian Art) అనే పుస్తకం రాశాడు.

ఆనంద కుమారస్వామి కళారసికుడు మాత్రమే కాదు. భారతీయ కళా చరిత్ర కుడు కూడ.

తూర్పుదేశాల కళా నైపుణ్యాల్ని గురించి తెలియని రోజులవి. అసలు వాటి విలువకూడ ఎరుగరు. ఆ సమయంలో భారతీయ కళ అంటే ఏమిటని ప్రపంచానికి తెలియ జేశాడు కుమారస్వామి. విన్సెస్ టీస్మిత్ మొదలగు కళా చరిత్రకారులు, పెక్కు తలలు, చేతులుగల మనదేవుళ్ళ విగ్రహా లను గురించి రాస్తూ, మన కళాచారాన్ని గురించి తక్కువగా విమర్శ చేసేవారు. కుమారస్వామి అలాంటి విపరీతమైన అభిప్రాయాలు వెల్లడిచేసే కళా చరిత్ర కారులకు, వాటి అర్థాన్ని విప్పిచెప్పి, వాళ్ళకు మన భారతీయ కళల గొప్ప తనాన్ని అర్థం అయ్యేటట్లు చేశాడు. ప్రపంచ లలితకళలలో భారతదేశానికి స్థానం లభించింది.

పాశ్చాత్య కళాచారాన్ని వదలిపెట్టి వారివారి స్వదేశ కళాచారాన్ని పాటించమని కుమారస్వామి చెప్పేవారు.

కుమారస్వామిగారు బాస్టన్ మ్యూజి యంలో కొంతకాలం పనిచేశారు. బాస్టన్ మ్యూజియంలో ఉండే రాజపుత్ర, మొగ లాయి చిత్రాలను గురించి పరిశీలన చేసి, పుస్తకాలు రాశాడు. సంగీతాన్ని గురించి కూడ అతను వ్యాసాలు రాశాడు.

హిందూ బౌద్ధమతాలని గురించి కూడ పుస్తకాలు రాశారు. కుమారస్వామి ఎన్నో పుస్తకాలు రాశాడు. ఆంగ్లసైడే షన్ ఆఫ్ ది ఈస్ట్, ది ట్రేన్స్‌ఫార్ మేషన్ ఆఫ్ నేచర్ యిన్ ఆర్ట్, మిడీయ వల్ సింహలీస్ ఆర్ట్, శైవ్ అండ్ ఎటర్నిటి మొదలైన పుస్తకాలు రాసి భారతీయ కళాచారానికి ప్రత్యేక స్థానం ఇప్పించాడు కుమారస్వామి.

—నీలం శంకరనారాయణ ●